

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

CROATIAN ACADEMY
OF SCIENCES AND ARTS

CENTAR ZA ZNANSTVENI RAD U VINKOVCI
THE CENTER FOR SCIENTIFIC WORK IN VINKOVCI

Jozak Ivakić

Anica Bilić

JOZAK IVAKIĆ (1879. – 1932.),
HRVATSKI KNJIŽEVNIK, KAZALIŠNI,
KULTURNI I PROSVJETNI DJELATNIK

Katalog izložbe

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Centar za znanstveni rad u Vinkovcima

Anica Bilić

*JOZA IVAKIĆ (1879. – 1932.),
HRVATSKI KNJIŽEVNIK, KAZALIŠNI,
KULTURNI I PROSVJETNI DJELATNIK*

Katalog izložbe

Dr. sc. Anica Bilić, znanstvena savjetnica u trajnom izboru i upraviteljica Centra za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Vinkovcima, autorica je izložbe *Joza Ivakić (1879. – 1932.), hrvatski književnik, kazališni, kulturni i prosvjetni djelatnik*, koja na osam izložbenih panoa prikazuje životni put najvinkovačkijega pisca i pjesnika slavonskoga sokaka, dramskoga pisca, kompletnoga kazališnog čovjeka, filmskoga redatelja, patrona vinkovačkoga kazališta, njegov kazališni život na amaterskim i profesionalnim pozornicama, odjeke u znanstvenim promišljanjima te inoviranje u brojnim izdanjima.

Zagreb – Vinkovci, 2024.

Joza Ivakić (1879. – 1932.), hrvatski književnik, kazališni, kulturni i prosvjetni djelatnik
Autorica Anica Bilić

Matricula Baptisatorum.								
Anno, Mensis, Dies	Baptisati		Parentum			Patrinorum Nomen, Cognomen, et Cognatio, et Religio	Baptisantis Nomen, Cognomen, et Officium.	Observationes.
	Natus	Cognomen	Nomen	Cognomen	Religio			
1879 18 ^{ta} 19 ^{ta} Vinkovci	Josip	nezakoniti	Marija	Ivakić	Rim. Katol.	Blaga	Baran	

JOSIP IVAKIĆ rođen 18. ožujka 1879. u Vinkovcima, nezakoniti sin Marije Ivakić.

Seli se 1892. s Krnjaša 272 (danas Ulica J. Kozarca 40) ujaku Luki Ivakiću na Krnjaš 47 (danas Ulica J. Kozarca 4).

1885. – 1889. pohađa pučku školu i 1889. – 1897. gimnaziju u Vinkovcima

Jedan dugačak niz pregaranja, oskudice, a često i teške bolesti – to mu je bilo njegovo đakovanje, to mu je bila mladost. Nikada nije okusio što je bezbriga, objesni jogunluk i sva ona poezija mladosti – to mu nije bilo dano. J. Ivakić, *Selo i varoš*, 1912.

Studij klasične filologije i slavistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1897. – 1901., studij u Beču, Pragu i Münchenu 1914. Prosvjetni djelatnik: Zemun 1901. – 1902., Zagreb 1902. – 1903., Bjelovar 1903. – 1904., Karlovac 1904. – 1909., Vinkovci 1909. – 1911., Senj i Sušak 1911. – 1915., Osijek 1915. – 1917., Zagreb 1917. – 1920., 1926. – 1932.

Oženio Mariju Planinšak s kojom je 1906. dobio sina Branimira.

Bljedolik, glava malo prignuta, usne stisnute, ozbiljan, zamišljen. Brige... Zalisci u njega žutkasti, brkovi ošišani. Cviker... Žuri... Vazda...? Zar će zakasniti? I kuda to, a vazda i vazda?... I. Kozarac, 1910.

Za Jozu je znakovito da je već od ranoga jutra čitao i pisao. Čak i kad je šetao, nikada nije ispuštao svoju bilježnicu, a noć mu je uvijek bila ispunjena radom... Pisac Inoča nikada nije pio ni kave ni alkohola. V. Rem

1915. – 1917. u Osijeku dramaturg
1917. – 1919. u Zagrebu: tajnik DHK
1919. – 1920. profesor Trgovačke akademije u Zagrebu
1917. – 1919. osnivač i urednik časopisa *Omladina*
1918. suurednik *Savremenika*
1918. – 1919. odbornik Maticе hrvatske, službeni kritičar *Narodnih novina*
1920. – 2026. dramaturg i zamjenik ravnatelja drame
1924. voditelj kazališnog arhiva
1926. profesor hrvatskog jezika II. realne gimnazije, redatelj pedagog *Državne glumačke škole* u Zagrebu
1931. utemeljitelj i prvi predsjednik KUD-a *Šokadija* u Zagrebu.

Od 1915. do 1917. živi i radi u Osijeku, potom do smrti u Zagrebu.

U završnici života bio je zatvoren i osamljen, neovisno o javnim uspjesima na različitim stvaralačkim poljima. V. Kovačić, 1932.

Umro je 6. kolovoza 1932. i pokopan na Mirogoju.

JOZA IVAKIĆ – NAJVINKOVAČKIJI PISAC I PJESNIK SLAVONSKOGA SOKAKA

Seoski i malovaroški tematski ciklus

Stvaralački vrhunac: antologijske seoske novele *Didak i baka*,
Otrov, *Gospodična Jelica* i pripovijetka *Mačuva*.

Najvinkovačkiji pisac

Vinkovci, „selo i varoš“ ili „ni selo ni varoš“

9.220 stanovnika 1910.:

U onoj maloj graničarskoj varoši, u kojoj se skupilo sve ono, što karakterizira Slavoniju i Slavonca, a što je davalo našem Kozarcu građe za njegove krasne pripovijesti tamo, gdje uz pustu Šokadiju imade čitav sokak Švaba, koji se i zove »Nemečki sokak«, tamo, gdje se ljeti pred crkvom poslije »velike mise« na pijaci, punoj hlada, uz šokačke bijele vezene skute, uz kožuščiće s ogledalcima i »svilare marame« motaju mrke švapske suknje, tamo gdje cijela okolica jedna nedogledna ravnica, koja se ljeti, kad dune vjetroć ustalasa kao zlatno morje od pšeničnog klasja – u toj se varoši rodio Kozarac.

J. Ivakić, *Književni rad Josipa Kozarca*, 1907.

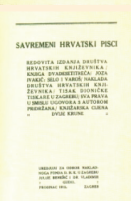
Vinkovci, „razvučeno selo“

Vinkovački divan, 1910. – 1911., bač' Đuka i bač' Andra, Šokci s Ervenice, na sokaku:

Andra: Ta kaki vinkovački sokaci! Vinkovci su pravo pravcato selo. Nema ti tu od varoši ni divana. Naši su sokaci dugački ko crivo. Nikad im kraja.

Gjuka: Pa šta to fali?

Andra: Bome to fali. To smeta prometu. I uz ovake sokake nikad se ne će kod nas promet razviti. To bi trebalo na nekoliko mista te dugačke otegnute sokake presjeći, jedne s drugima spojiti, da ne moraš obilaziti kilometar i više, ako 'očeš ići iz jednoga sokaka u drugi. Tako bi trebalo nemečki sokak bar na dva msta presjeći i otvoriti nove putove i nove sokake, a ne praviti nove sokake na kraju varoši.

Nitko ni prije ni poslije njega nije opjevao tako divno slavonski sokak, kao što ga je opjevao Joža. J. Bogner

JOZA IVAKIĆ – DRAMSKI PISAC

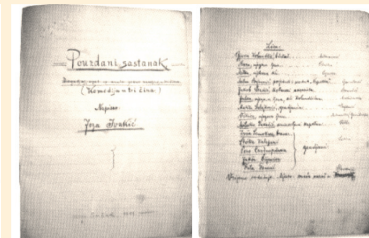
Solo scene:

Prašina (1909.), *Na kirbajski dan* (1910.), *Prije predstave* (1910.),
Bač' Andra u zagrebačkom kazalištu (1915.), *Cibalis* (1924.)

Jednočinke:

Vid u kazalištu (1915.), *Varalice* (1917.), *Samoborski kolodvor* (1922.), *Njegov doktorat* (1927.), *Zli jezici* (1931.)

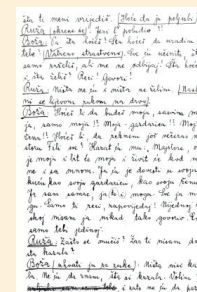
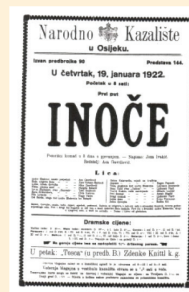
Drame:

Pouzđani sastanak, dramski prvijenac, napisan 1913. na Sušaku, praizveden 1915. u Osijeku, tiskom objavljen 1922. u Zagrebu, spoj urbano-političkoga igrokaza i komedije.

Čistopis *Pouzdanoga sastanka* iz 1914., ujedno i Ivakićev autograf čuva se u Gradskoj knjižnici i čitaonici u Vinkovcima.

Proslava saveza pjevačkih društava, vesela igra s pjevanjem, praizvedena 1916. u Osijeku, rukopis izgubljen.

Inoče, najpopularniji i najizvođeniji Ivakićev dramski tekst u Hrvatskoj i izvan nje, pučka drama s pjevanjem, prevedena na češki i njemački.

Majstorica Ruža, pučka tragedija prevedena na češki i njemački. Prototip *Majstorici Ruži* Ivakićeva je ujna Katarina (rod. Horvatić), supruga kovačkoga majstora Luke Ivakića s Krnjaša 47 (danas Ulica J. Kozarca 4). Po njoj kolokvijalno nosi ime Ružina ulica uz Bosut (danas Ulica D. K. Žanića).

Afirmirao pučki teatar:

- amalgamirao pučki igrokaz s dramom
- pospešio proces raslojavanja pučkoga igrokaza
- psihološki produbio radnju pučkoga igrokaza
- pučki teatar obogatilo novim vrstama – pučkom tragedijom (*Majstorica Ruža*).

JOZA IVAKIĆ – KOMPLETAN KAZALIŠNI ČOVJEK

KAZALIŠNI AMATER

U gimnazijskim danima uprizoruje šaljivu igru Nikole Kosa *Seljaci u gradu*, komediju Janka Jurkovića *Čarobna bilježnica* i svoju mladenačku komediju u četiri čina *Osvetu*.

Utemeljuje 1908. amatersku kazališnu družinu *Dobrovoljačku pozornicu* u Pokupskom sokuu u Karlovcu, gdje režira predstave *Lokalna željeznica* L. Thome, *Običan čovek* B. Nušića, *Medvjed*, *Ženidbena ponuda* A. P. Čehova, *Pijanica i pas* B. Nušića i *Dimitrijevića*, *Šta žena može* J. Jurkovića, *Graničari* J. Freudenreicha, u kojima je i glumio.

KAZALIŠNI PROFESIONALAC

OSJEČKO RAZDOBLJE 1915. – 1917.

– dramaturg 1915. – 1917. s 50-ak premijera

„S pozornice dopiru slatke riječi naše, korektno izgovorene i dobro naglašene. I tako govori jedan glumac, drugi, treći... Malo neobično. Gdje su naši, zagrebački, nakazni akcent i otegnuti glasovi strane vokalizacije? Slušam i čekam. Napokon netko otegne „slavenski“ neku riječ. To je Slovenac, a ne Slavonac. Kod nas je rijetko čuti dobar jezik, a ovdje je u Osijeku rijetkost čuti loš.“

J. Benešić, *Jedan dan u Osijeku*, 1915.

REDATELJ NARODNOG USMJERENJA

„Naša se narodna individualnost treba zrcaliti i u kazalištu.“ Joža Ivakić

Redatelj povijesnih drama i tragedija: *Petra Zrinskoga* E. Kumičića 1920., *Matiju Gupca* M. Bogovića 1926. i *Posljednjega Zrinjskoga* H. Dragošića 1928.; drama s tematikom iz narodnoga života: *Čičak* M. Begovića, *Vučina* M. Ogrizovića 1921., Pecijinih drama *Rkač*, *Stojana* 1922., *Čarobna bilježnica* J. Jurkovića, *Mati* F. Galovića 1924., *Pljusak*, *Čvor* 1925., *Zemlja* 1926., *Pod noć* I. Kozarca, *Pomirenje* J. Kosora 1927., 3. 1. 1929.

Sâm je režirao svoje dramske tekstove *Inoče* 1918., *Majstoricu Ružu* 1925. i *Vrzino kolo* 1929.

Uspješan i u režiranju modernističkih djela (*Gospođica Julija*, 1921.).

KAZALIŠNI PEDAGOG I ARHIVIST

„Joža Ivakić je učitelj i čuvar pravilnog izgovora i akcenta.“ Slavko Batušić

Profesor hrvatskoga jezika, akcentuacije i dikcije, predavač i redatelj-pedagog Državne glumačke škole u Zagrebu. Voditelj arhiva HNK u Zagrebu od 1924. do smrti 1932.

PREVODITELJ

Prevoditelj drama drugih književnosti, prijevodi nisu tiskom objavljeni, namijenjeni samo za potrebe kazališne izvedbe:

Ruska književnost

Ljubomor M. P. Arcybaševa
Raskoljnikov L. Birinski
Prosidba M. P. Čehova

Francuska književnost

Bračni ugovor L. Verneula

Njemačka književnost

Parcovi G. Hauptmanna,
Vukodlak, A. Cana)

Poljska književnost

Don Juan T. Rittnera
Žabica G. Zapolske

Engleska književnost

Liječnik u dilemi, G. B. Shawa)

Skandinavska književnost

Uskrs i *Samum* A. Strindberga

KRITIČARSKI RAD

Napisao oko 280 kritika, recenzija, prikaza, feljtona i kozerija, ponajviše kazališnih.

ZAGREBAČKO RAZDOBLJE 1917. – 1932.

– dramaturg i zamjenik ravnatelja drame i lektor zagrebačkoga HNK 1920.

– stvaralački vrhunac i zrelost redatelja pokazao režirajući 40-ak dramskih djela hrvatskih i stranih pisaca.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinici

JOZA IVAKIĆ – FILMSKI REDATELJ

Za potrebe Škole narodnoga zdravlja „Andrija Štampar“ i projekta socijalne medicine protiv alkoholizma i bijele kuge napisao scenarij i režirao namjenske edukativne igrane srednjometražne filmove *Birtija* 1929. i *Grješnice* 1930., velike su kulturne važnosti za povijest hrvatskoga filma kao rijetki očuvani primjerci rane hrvatske kinematografije.

Ivakić zastupljen u *Filmskoj enciklopediji*.

U filmu *Grješnice* sporednu ulogu liječnika igra sâm Joža Ivakić, sin Branimir u ulozi ucjenjivača, Ivakićeva nećaka Krunoslava Ebrić-Frlić, profesionalna glumica, u glavnoj ulozi seoske ljepotice Mace.

Vjekoslav Majcen

FILMSKA
DJELATNOST
ŠKOLE
NARODNOG
ZDRAVLJA
“ANDRIJA ŠTAMPAR”
/1926.-1960./

Vjekoslav Majcen, *Filmska djelatnost Škole narodnoga zdravlja Andrija Štampar* 1926. – 1960., Zagreb, 1995.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinici

JOZA IVAKIĆ – KAZALIŠNO ŽIV NA AMATERSKIM I PROFESIONALNIM POZORNICAMA

Pouzdana sastanak

1915. praizvedba, Osijek, redatelj: Aleksandar Gavrilović
1996. Osijek, redatelj: Damir Munitić
1978. Vinkovci, redatelj: Himzo Nuhanović
2024. Vinkovci, redatelj: Vladimir Andrić

Proslava saveza pjevačkih društava

1916. praizvedba, Osijek, redatelj: Aleksandar Gavrilović

Inoče

1918. praizvedba, Zagreb, redatelj: Joža Ivakić
1922. Osijek, redatelj: Aleksandar Gavrilović
1928. Vinkovci, redatelj: Joža Ivakić
1952. Osijek, redatelj: Emil Karasek
1966. Vinkovci, redatelj: Ivan Marton
1970. Osijek, redatelj: Ivan Marton
1973./74. Vinkovci, redatelj: Himzo Nuhanović
1975. Retkovci, redatelj: Mika Živković
1981. Retkovci, redatelj: Mika Živković
1999. Osijek, redatelj: Želimir Orešković
2008. Retkovci, redateljica: Ana Mijaković

Majstorica Ruža

1924. praizvedba, Zagreb, redatelj: Joža Ivakić
1971. Vinkovci, redatelj: Himzo Nuhanović
1976. Retkovci, redatelj: Mika Živković

Inoče – Majstorica Ruža

- 1978./79. Retkovci, redatelj: Mika Živković
2015. Retkovci, redatelj: Marko Sabljaković *Žedna ljubavi*

Vržno kolo

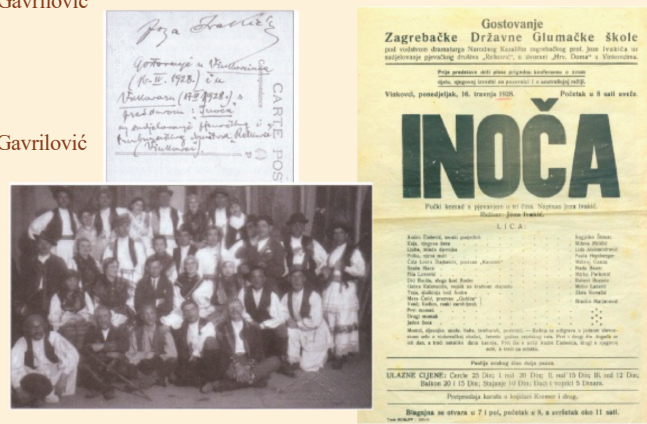
1931. praizvedba, Zagreb, redatelj: Joža Ivakić,
zadnja Ivakićeva režija i zadnje dramsko djelo,
„posmrtni labudi pjev Ivakićeve komediografske zrelosti“ (Vaupotić)
1931. Osijek, redatelj: Aleksandar Gavrilović
2017. Vinkovci, redatelj: Vjekoslav Janković

Otrov

2015. Retkovci, dramatisacija i redatelj: Marko Sabljaković

Slavonska krv vinkovačkih književnika

2016. Retkovci, redatelj: Marko Sabljaković
Dani Jože Ivakića – prvi *Susreti kazališnih amatera* u Retkovcima 1975.

„Štimung za tu predstavu je bio toliko sjajan da karata nije bilo dosta. Nikada do tada nije ta velika dvorana (Hrvatskoga doma), bila tako puna. Prije početka predstave nije bilo nijedne karte, no ljudi su još uvijek stizali. Nisam imao karata pa sam morao izdavati potvrde na blokove. Nakon predstave netko je govorio, ne znam u čije ime Joži pred zastorom. A onda sam došao ja u šokačkom ruvu s buketom poljskog cvijeća i pozdravio Jožu jednostavno ovako: „Najglavnijem i najslavnijem živom Šoku Joži Ivakiću ovo malo cvića sa šokački livada!“ Urnebesni pozdrav, a Joza me zagrlao jako trnut, pa skinuo očale i briše suze u svojoj Šokadiji.“
S. Janković, u povodu izvedbe *Inoča* u Vinkovcima 1928.

JOZA IVAKIĆ – PATRON VINKOVAČKOGA KAZALIŠTA

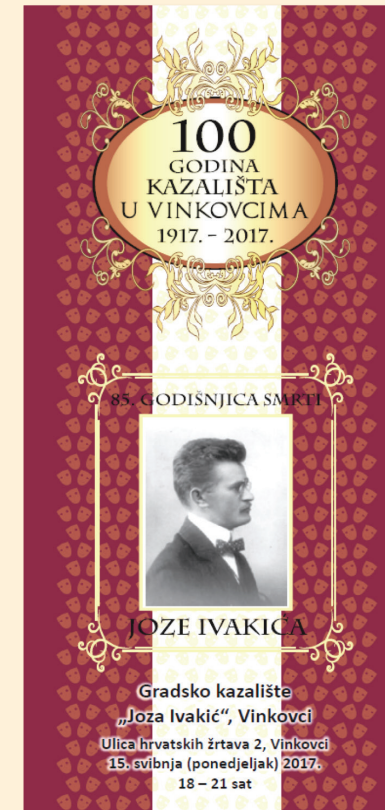
Vinkovačko kazalište nosi ime Jože Ivakića od 13. rujna 1971.

Ispred kazališne zgrade
brončano poprse Jože Ivakića,
rad akademskoga kipara
Antuna Babića.

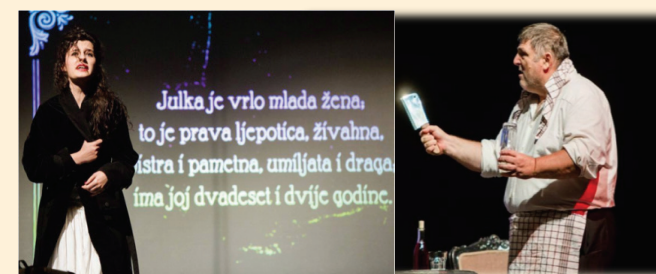
Medaljon s likom Jože
Ivakića, brončani odljev,
2021., rad Ivana Lončara
Žana.

Kazališno stoljeće u Vinkovcima

2017. Stota obljetnica Gradskoga kazališta „Joža Ivakić“ u Vinkovcima i obilježavanje 85. godišnjice smrti njegova patrona Jože Ivakića.

Od 2021. dodjeljuje se nagrada publike *Joza* za najbolju gostujuću predstavu, najbolju predstavu iz produkcije Gradskoga kazališta „Joža Ivakić“, najboljega glumca i glumicu u dječjoj predstavi i predstavi za odrasle.

Premijera komedije *Vržno kolo* u režiji Vjekoslava Jankovića i izvedbi Gradskoga kazališta u Vinkovcima u koprodukciji s Hrvatskim kazalištem iz Pečuha 10. studenoga 2017.
Matea Marušić i Denis Brižić iz „Vržina kola“ nominirani za Nagradu hrvatskoga glumišta 2018.

U vinkovačkom kazalištu djeluje Dramski studio *Ivakići*.

JOZA IVAKIĆ U ZNANSTVENIM PROMIŠLJANJIMA

Ivakić uvršten 1925. u Deželićeve Znamenite i zaslužne Hrvate.

Okrugli stol *Joža Ivakić i pučki teatar u Slavoniji*, III. Dani Josipa i Ivana Kozarca 1997., Vinkovci, 19. rujna 1997.

Monografija Anice Bilić *Književni kazališni rad Joze Ivakića*, Zagreb – Vinkovci, 2008.

Znanstveni skup *Joži Ivakiću, o 140. godišnjici rođenja*, Knjiški Krnjaš V., Vinkovci, 16. studenoga 2019.

Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa *Joža Ivakić (1879. – 1932.), hrvatski književnik, kazališni, kulturni i prosvjetni djelatnik*, Knjiški Krnjaš V., Zagreb – Vinkovci, 2024.

JOZA IVAKIĆ, INOVIRAN IZDANJIMA

Joža Ivakić, *Slavonija zemlja plemenita, Pripovijesti*, Zagreb, 1936.

Slavonske slike (Josip Kozarac, Ivan Kozarac, Joža Ivakić), Ljubljana – Zagreb, 1973., na slovenskom.

Slavonijo, zemlja plemenita, Izabrana proza Josipa Kozarca, Ivana Kozarca, Joze Ivakića, Ljubljana – Zagreb, 1974.

Iso Kršnjavi, Iso Velikanović, Živko Bertić, Joža Ivakić, *Izabrana djela*, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 68, Zagreb, 1980.

Joža Ivakić, *Vrzino kolo*, ljubavna komedija u četiri čina s prologom i epilogom, Znanstveni skup *Pučki teatar*, Zbornik referata, Vinkovci, 1980. (prvotisak)

Joža Ivakić, *Pripovijesti – Inoče, Slavonica*, pronosi Slavonije hrvatskoj književnosti i povijesti, XI. kolo, 54. knjiga, Vinkovci, 1994.

Joža Ivakić, *Fragmenti iz moje nenapisane autobiografije* u: Vinko Brešić, *Autobiografije hrvatskih pisaca*, Zagreb, 1997.

Joža Ivakić, *Izbor iz djela*, Biblioteka Croatica, IV. kolo, knjiga 79, Vinkovci, 2000.

Joža Ivakić, *Didak i baka*, u: Miroslav Šicel, *Antologija hrvatske kratke priče*, Zagreb, 2001.

Joža Ivakić, *Vinkovački divan*, 1910. – 1911., Vinkovci, 2013.

Joža Ivakić, *Mladost i život, povijest jedne ljubavi*, Zagreb, 2025.

Joža Ivakić, *Kapelan, dokument naših dana*, Zagreb, 2025.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinkovcima

me in i me mogu raba pisem po
namisliti. Ja cu pisati puno,
Kako ja mislim, da je dobro, pa
makar to bilo i pogrešno po
mišljenju naših estetičara, koji sad
bilo m. "kakici" bilo u knjizi dinstva prve
slučajno vlaslogu i koji veći porasi
toga, što tamo slučajno vlaslogu,
me mogu biti nepogrešivi forum.

Iz pisma Joze Ivakića Branku Vodniku (Sušak, 7. srpnja 1912.),
Književna ostavština Branka Vodnika. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb.
Signatura: HR-AHAZU-KN-225.

Anica Bilić, *Joža Ivakić (1879. – 1932.),*
hrvatski književnik, kazališni, kulturni i prosvjetni djelatnik

Centar za znanstveni rad Hrvatske akademija znanosti i umjetnosti u Vinkovcima

Lektura
Anica Bilić

Korektura
Ksenija Petričić

Tisak
Zebra Vinkovci

Naklada
50 primjeraka

ISBN 978-953-347-625-4

prosinac 2024.

*Medaljon s likom Joze Ivakića,
brončani odljev, 2021., rad Ivana Lončara Žana*

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Centar za znanstveni rad u Vinkovcima
Jurja Dalmatinca 22
32100 Vinkovci
032 332 316
hazu.centar-vk@hazu.hr